

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Josefa Baxy, JUDr. Jakuba Camrdu, JUDr. Jana Passera, JUDr. Zdeňka Kühna, JUDr. Radana Malíka a JUDr. Jana Vyklického v právní věci navrhovatele: **J. Š.**, proti odpůrcům: **1) Státní volební komise**, se sídlem nám. Hrdinů 3, Praha 4, **2) Ing. Miloš Zeman**, bytem Brdičkova 1917/9, Praha 5, a **3) Ing. Vratislav Mynář**, bytem Osvětimany 274, okr. Uherské Hradiště, odpůrci 2) a 3) zastoupeni JUDr. Janem Vondráčkem, advokátem se sídlem Zbraslavské nám. 458, Praha 5, o návrhu na neplatnost volby prezidenta,

t a k t o :

I. Návrh se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1.] Navrhovatel se domáhal včasným návrhem neplatnosti volby prezidenta republiky podle § 90 odst. 5 s. ř. s. a § 66 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky.

[2.] Tvrdil, že kandidát Miloš Zeman, členové jeho volebního štábu a další osoby jednající v jeho prospěch soustavně porušovali v průběhu volební kampaně § 35 odst. 2 a 3 zákona o volbě prezidenta republiky, a to tak hrubým způsobem, že tato porušení mohla ovlivnit výsledek volby prezidenta.

[3.] Volební kampaň byla zvláště ve svém závěru vystavěna na lživých tvrzeních, která odporovala dobrým mravům a nebezpečně zasáhla do společenského a občanského smíru. Svými nacionalistickými, šovinistickými a xenofobními tendencemi, které byly v rozporu s Listinou základních práv a svobod, kampaň ohrozila také demokratické základy České republiky. Tímto způsobem byl výrazně poškozen a znevýhodněn jeden z kandidátů – Karel Schwarzenberg.

[4.] Nečestný a nepoctivý průběh volební kampaně nespočíval pouze v jednotlivých krocích a lžích, které samy o sobě mohou být z pohledu zákona nenapadnutelné, ale především v jejich vzájemném propojení. Takto působil např. oficiální volební leták Miloše Zemana určený pro mimopražské oblasti. Jednotlivá vyjádření obsažená v tomto letáku je možno považovat za nezávadná, přesto v porovnání s druhým kandidátem leták ve výsledku působí krajně neobjektivně, tendenčně a vykresluje protikandidáta v nepříznivém světle jako osobu nepřátelskou vůči celému českému národu. Cílem a důsledkem takové kampaně je rozdělení společnosti na základě uměle vytvořených protikladů a sugerovaných nebezpečí. Navrhovatel vyjádřil obavu, že se tyto tendence stanou normou při jakýchkoliv budoucích volbách.

[5.] Navrhovatel upozornil, že někteří voliči nemají kvůli místu svého bydliště, míře dosaženého vzdělání, věku nebo dalším sociálním okolnostem dostatečné prostředky ke srovnání informací vyřčených v rámci volební kampaně s jinými informačními zdroji a k ověření jejich pravdivosti. Neplatí proto předpoklad, že si volič může na volební propagandu udělat vlastní názor. V televizních diskuzích s vymezeným časovým prostorem protikandidát nemá možnost na lži a polopravdy reagovat. Lež vyvrácená až po diskusi nemůže napravit její účinek během samotné diskuze, která přitáhla k obrazovkám mnohem více voličů, než kolik si jich může následně v médiích přechíst pravdivé vysvětlení. Zejména ohrožené skupiny s omezenými informačními zdroji navíc zachytí opravenou informaci pozdě nebo vůbec. Účelové zakončení argumentačního řetězce lži se objevilo v klíčových momentech několikrát – zejména v pořadu TV Prima Family dne 18. 1. 2013, kdy Miloš Zeman prosadil nepravdivou informaci o výroku Karla Schwarzenberga z předešlého dne, a v pořadu Prezidentské finále na ČT dne 24. 1. 2013, kdy odkazem na neexistující článek Miloš Zeman deklaroval podporu B. P. Karlu Schwarzenbergovi. Posledně uvedený pořad sledovalo 1,6 miliónů diváků.

[6.] Navrhovatel shrnul základní porušení zákona o volbě prezidenta republiky do 12 bodů.

[7.] Za první, v duelu vysílaném dne 18. 1. 2013 na TV Prima Family Miloš Zeman zásadním způsobem zkreslil výrok Karla Schwarzenberga pronesený dne 17. 1. 2013 na ČT, který se týkal Benešových dekretů. Toto jednání Miloše Zemana navrhovatel považoval za podvod, ať již v režimu trestního zákona nebo v přeneseném významu jako jednání mající oklamat jiného.

[8.] Za druhé, v další části kampaně Miloš Zeman opakoval a rozvíjel svou vlastní nepravdivou interpretaci výše uvedeného výroku Karla Schwarzenberga, např. že takto „mluví Sudeťák, a ne prezident“. Obdobným způsobem navázal na Miloše Zemana také Václav Klaus a někteří další politici. Jednalo se o typický příklad klamavé argumentace, která využívá nemožnosti diváka nebo posluchače ověřit pravdivost výroku.

[9.] Za třetí, na oficiálních webových stránkách Miloše Zemana www.zemannahrad.cz byla dne 20. 1. 2013 zveřejněna informace, že rodiče Karla Schwarzenberga „měli kolem sebe samé nacisty a že dokonce v rodovém sídle, kde pobývá jeho manželka Therese, dosud visí obrazy s hákovými kříži a hajlujícími lidmi“. Tento text byl na předmětných webových stránkách vyvěšen ještě dne 1. 2. 2013 bez připojené omluvy nebo distancujícího vyjádření. Za tvrzení

o nacistech kolem rodiny Karla Schwarzenberga se Miloš Zeman neomluvil. K tvrzení o rodovém sídle manželky Karla Schwarzenberga pak uvedl pouze: „*Tak pokud to prohlásil můj volební štáb, tak je férové, jestliže to není pravda, se za to panu Schwarzenbergovi omluvit. Protože šéf, tedy kandidát, odpovídá za vše, a tedy i za každou chybu svého volebního štábu.*“ Toto sdělení nebylo podle navrhovatele omluvou v pravém slova smyslu ani jednoznačným distancováním od lživého výroku.

[10.] Prohlášení citované na webových stránkách Miloše Zemana pak bylo využito, aby směřovalo pozornost veřejnosti k dalším defamačním textům novináře A. B. B., které obsahují směs konspiračních teorií, lží a částečně pravdivých informací, které čtenář bez historické erudice a rozhledu nedokáže rozlišit. Podle navrhovatele tyto texty naplňují znaky šíření poplašné zprávy a podněcování rasové a sociální nenávisti.

[11.] Za čtvrté, nacionalistický aspekt volební kampaně se projevil také v letácích, které obsahovaly text: „*Kdo nevolí Zemana, není Čech*“. Tyto letáky vydala Strana práv občanů Zemanovci a distribuovala je dokonce i v některých domovech důchodců (viz duel Radiožurnálu, 23. 1. 2013), tedy u populace velmi citlivé na „národnostní“ témata. Letáky čtenářům podsouvaly obavy, které se opíraly o nepravdivé výroky, např. „*Co když stejným způsobem bude prosazovat navrácení majetku po válce odsunutým občanům německé národnosti?*“

[12.] Za páté, v pořadu Prezidentské finále na ČT dne 24. 1. 2013 byl Miloš Zeman konfrontován se svými výroky o podpoře B. P. Karlu Schwarzenbergovi. Poté, co sám P. popřel jakékoliv podobné vyjádření, Zeman opravil svůj výrok tvrzením, že čerpal předmětnou informaci z deníku Britské listy. Následně Britské listy popřely, že by takovou informaci zveřejnily. K odhalení lži Miloše Zemana však došlo až se zpožděním, den po televizním duelu.

[13.] Za šesté, zákon o volbě prezidenta republiky byl výrazně porušen zveřejněním celostránkového inzerátu „*NEVOLTE Karla Schwarzenberga*“ v deníku Blesk dne 24. a 25. 1. 2013 bez uvedení zadavatele a zpracovatele. Tento leták umocnil dopad lží uvedených v předchozím bodě. Všechny čtyři body v letáku byly nepravdivé nebo zavádějící, poslední bod dokonce naplnil znaky šíření poplašné zprávy. Deník Blesk má náklad 300 000 prodaných výtisků a čtenost přibližně 1 300 000 čtenářů. Podle výzkumů agentury STEM MARK Miloš Zeman nasbíral nejvíce nových hlasů ve druhém kole v sudetských oblastech severozápadních Čech. Navrhovatel považoval zveřejnění předmětného letáku za rozhodný moment prezidentské volby.

[14.] Za sedmé, dalším nečestným a nepoctivým prvkem kampaně byl inzerát „*Volte Zemana*“ zveřejněný jeho volebním týmem, v němž jsou zobrazeny fotografie dvou kandidátů z prvního kola prezidentské volby Jana Fischera a Vladimíra Franze. Při běžném čtení inzerát vyvolává dojem, že na straně Miloše Zemana stojí nebo by měli stát také voliči Jana Fischera a Vladimíra Franze, ačkoliv oni sami takové doporučení voličům nedali, ale pouze prohlásili, že oni sami dají hlas Miloši Zemanovi. Vladimír Franz proti zveřejnění své fotografie v daném kontextu výslovně protestoval.

[15.] Za osmé, nepoctivou a nečestnou součástí volební kampaně bylo také vystupování rodiny současného prezidenta Václava Klause. Prezident Klaus kritizoval Karla Schwarzenberga za výroky, které neproněsl, a za postoje, které nezastává. V. K. ml. zveřejnil nesprávné historické závěry a L. K. vyjádřila xenofobní tvrzení, že si nepřeje, aby na Pražský hrad po ní přišla „*první dáma, která bude mluvit jenom německy*“.

[16.] Za deváté, také Jan Fischer zopakoval a rozvinul nepravdivou interpretaci výroků Karla Schwarzenberga týkající se bývalého prezidenta Beneše.

[17.] Za desáté, zvolený prezident nebude schopen zveřejnit do svého nástupu do funkce celkové náklady na volby. V případě Miloše Zemana je pravděpodobné, že náklady na jeho volební kampaň přesáhly zákonem povolenou hranici.

[18.] Za jedenácté, navrhovatel citoval část článku V. J. „Co se to probíhá u vás děje?“ zveřejněného dne 25. 1. 2013 a upozornil na spojení Miloše Zemana s M. Š.

[19.] Za dvanácté, navrhovatel považoval odpověď Miloše Zemana V. Č. v debatě vysílané na ČT dne 24. 1. 2013 za hektickou a buranskou. Projev Miloše Zemana označil za nepoctivý, alarmující a nemravný.

[20.] Navrhovatel shrnul, že způsob vedení volební kampaně mohl významně ovlivnit výsledek druhého kola prezidentské volby, protože vzbuzoval obavy z majetkových nároků sudetských Němců. Uznání výsledků prezidentské volby by vedlo k legitimizaci nečestných a nepoctivých metod coby přijatelných prostředků k dosahování politických cílů. Pokud je volební kampaň pokrivena takovým způsobem, že se voliči rozhodují na základě nepravdivých informací nebo pod vlivem nedůvodného strachu či uměle vyvolaných emocí, nelze hovořit o svobodné volbě. Výsledek takové volby lze považovat za porušení čl. 6 Ústavy. V posuzované věci intenzivní nepravdivá kampaň překročila hranice přípustné kritiky a vyvolala vzrůst nacionalismu a xenofobie.

[21.] Navrhovatel byl přesvědčen, že rozdíl přibližně 10 % mezi kandidáty mohl být prokazatelně způsoben porušeními zákona o volbě prezidenta republiky, ke kterým v průběhu kampaně došlo. Pro určení neplatnosti prezidentské volby postačí pouhá možnost, nikoliv prokázaná skutečnost ovlivnění výsledků volby (viz § 66 odst. 2 citovaného zákona).

[22.] Závěrem navrhovatel podotkl, že volební místnosti nejsou přes noc bezpečně hlídány a vydává se nekontrolovatelně velké množství voličských průkazů.

II.1

[23.] Odpůrce 1) konstatoval, že nemá pravomoc k tomu, aby do volební kampaně jakkoliv vstupoval a šetřil, zda nedošlo k porušení zákona.

II.2

[24.] Podle odpůrců 2) a 3) neexistuje právní norma, na základě níž by bylo možné vyslovit neplatnost volby prezidenta. Ustanovení § 66 odst. 2 zákona o volbě prezidenta

republiky stanoví pouze předpoklad pro aktivní legitimaci k podání návrhu, nikoliv důvody pro vyslovení neplatnosti.

[25.] Odpůrci 2) a 3) popřeli, že by došlo k porušení zákona o volbě prezidenta republiky. Diskuzi vedenou k Benešovým dekretům považovali za legitimní a domnívali se, že nedošlo k nečestnému nebo nepoctivému jednání ani v souvislosti se informací týkající se rodového sídla manželky Karla Schwarzenberga. Tato informace byla převzata z relevantního zdroje, přičemž odpůrce 2) vyslovil adekvátní politování, jakmile se předmětná informace ukázala jako nepřesná. Větu „*Kdo nevolí Zemana, není Čech*“ odpůrce 2) prohlásil za hloupou. Také informaci týkající se B. P. odpůrce 2) čerpal z relevantních zdrojů. Skutečnost, že se tyto zdroje ukázaly jako ne zcela přesné, nezpůsobuje protiprávnost předmětného vyjádření. Navíc odpůrce 2) opakovaně uvedl danou věc na pravou míru zejména v debatách vysílaných Českou televizí.

[26.] Dále odpůrci 2) a 3) popřeli, že by měli cokoliv společného s vydáním inzerátu v deníku Blesk ze dne 25. 1. 2013, za jeho obsah proto nenesou jakoukoliv odpovědnost. Nedošlo ani ke zneužití fotografií Jana Fischera a Vladimíra Franze, protože oba kandidáti vyslovili, že budou volit odpůrce 2). Jednání rodiny Václava Klause odpůrci 2) a 3) nepovažovali za rozporné se zákonem, navíc jej nemohli jakkoliv ovlivnit. Totéž platí o vyjádření Jana Fischera. Tvrzení o neschopnosti odpůrce 2) řádně a včas vyúčtovat svou volební kampaň je pouhou nepodloženou spekulací. Odpůrcům 2) a 3) nebyl zřejmý vztah citace článku V. J. k důvodům podaného návrhu. Obdobně lichou byla také argumentace navrhovatele vztahující se k vystoupení V. Č.

[27.] I kdyby snad k porušení zákona došlo, nebylo způsobilé ovlivnit výsledek volby. Tvrzení o porušení totiž představují pouze zanedbatelnou rovinu celé mediální kampaně. Prezidentský kandidát je veřejnou osobou, proto musí snést vyšší míru zásahů. Odpůrci 2) a 3) poukázali také na to, že navrhovatel nedoplnil svá tvrzení o příslušné důkazy.

[28.] Závěrem odpůrci 2) a 3) zpochybnili aktivní legitimaci navrhovatele, protože ji navrhovatel neprokázal, a včasnost návrhu, protože z kopie návrhu, která byla odpůrcům doručena, není patrný čas doručení soudu, pouze datum 5. 2. 2013.

III.

[29.] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval tím, zda jsou v dané věci splněny podmínky řízení, a shledal, že návrh obsahuje veškeré zákonem stanovené náležitosti (§ 37 odst. 3 a § 93 odst. 2 s. ř. s.) a byl podán osobou oprávněnou (§ 90 odst. 5 s. ř. s.) ve lhůtě sedmi dnů po vyhlášení celkového výsledku volby prezidenta republiky (§ 66 odst. 1 ve spojení s § 73 odst. 3 zákona o volbě prezidenta republiky, navrhovatel doručil návrh do datové schránky zdejšího soudu dne 5. 2. 2013 v 15:11 hod) u věcně a místně příslušného soudu (§ 68 zákona o volbě prezidenta republiky a § 92 s. ř. s.).

[30.] V první řadě Nejvyšší správní soud nesouhlasí s názorem odpůrců 2) a 3), podle nichž neexistuje právní základ pro vyslovení neplatnosti volby prezidenta republiky. Odpůrcům lze zčásti přisvědčit v tom, že rozhodné právní předpisy, tedy soudní řád správní ani zákon o volbě prezidenta republiky, neobsahují ustanovení, které by přímo stanovilo, že v případě, že soud shledá návrh důvodným, rozhodne o neplatnosti volby

prezidenta republiky. Ustanovení § 66 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky ovšem upravuje soudní řízení o „*návrhu na neplatnost volby prezidenta*“ a definuje okruh osob či skupin osob k němu aktivně legitimovaných. Odstavec 2 téhož ustanovení navíc stanoví, že „*[n]ávrh na neplatnost volby prezidenta může podat navrhovatel, má-li za to, že byla porušena ustanovení zákona způsobem, který mohl ovlivnit výsledek volby prezidenta*“. Nabízí se tedy otázka, z jakého důvodu by zákonodárce dával stanovenému okruhu osob aktivní legitimaci k podání návrhu na vyslovení neplatnosti volby prezidenta republiky, pokud by v pravomoci soudu příslušného k řízení o tomto návrhu (§ 68 zákona o volbě prezidenta republiky) nebylo v případě, že shledá návrh důvodným, právě vyslovit neplatnost volby prezidenta republiky.

[31.] Na § 66 zákona o volbě prezidenta republiky pak navazuje § 90 odst. 5 s. ř. s., v jehož první větě se již přímo uvádí, že za podmínek stanovených zákonem o volbě prezidenta republiky se mohou k tomu legitimované osoby „*domáhat rozhodnutí soudu o neplatnosti volby*“. Pravomoc Nejvyššího správního soudu rozhodnout o neplatnosti volby prezidenta republiky tedy nepochybně vyplývá z § 90 odst. 5 s. ř. s. ve spojení s § 66 zákona o volbě prezidenta republiky. Účelem daného řízení je zajistit účinnou ochranu proti takovým případným nezákonnostem v průběhu volby, které by mohly ovlivnit výsledek volby prezidenta. V případě důvodnosti návrhu bude tedy soudní ochrana zajištěna tak, že soud vysloví neplatnost volby prezidenta republiky nebo její části. O tom svědčí i § 90 odst. 5 věta pátá s. ř. s., jež stanoví, že „*rozhodne-li soud o neplatnosti části volby prezidenta republiky, určí v usnesení, od kterého úkonu se volba prezidenta republiky bude opakovat*“. Na uvedená ustanovení dále navazuje i § 59 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky upravující opakovanou volbu. Podle tohoto ustanovení „*[o]pakovaná volba prezidenta nebo opakování části volby prezidenta se koná, shledá-li soud návrh na neplatnost volby prezidenta (§ 66) opodstatněným*“. Upravuje-li zákon výslovně postup po vyslovení neplatnosti volby soudem, nelze tvrdit, že soud není oprávněn o neplatnosti volby rozhodnout.

[32.] Opačný výklad zastávaný odpůrci 2) a 3) neodpovídá doslovnému znění citovaných ustanovení ani úmyslu zákonodárce, o němž svědčí rovněž důvodová zpráva k zákonu o volbě prezidenta republiky: „*Soud může posoudit, že volební proces neproběhl v souladu se zákonem a je třeba opakovat celou volbu prezidenta znovu (tím umožnit vstoupit do volebního procesu např. i novým kandidátům), anebo že není třeba opakovat znovu celé volby, ale pouze jejich část, a to od úkonu, kde nastalo pochybení*“ (důvodová zpráva je dostupná na www.psp.cz).

[33.] Po ověření podmínek k projednání a rozhodnutí věci Nejvyšší správní soud přistoupil k meritornímu posouzení návrhu.

[34.] Jak plyne ze shora provedené rekapitulace návrhu, jádro uplatněných námitek směřuje proti způsobu, jakým vedl zvolený kandidát Miloš Zeman a jeho volební tým volební kampaň. Navrhovatel upozorňuje na neetičnost volební kampaně, na její xenofobii, vyjmenovává celou řadu lží, které v průběhu kampaně Miloš Zeman vyslovil, případně s těmito nepravdami přišel někdo z jeho týmu. Výslovně se navrhovatel domáhá rozhodnutí, zda volební kampaň Miloše Zemana porušila zákon a byla vedena nečestným a nepoctivým způsobem. Argumentuje přitom jak jednotlivými tvrzeními, která v průběhu

kampaně zazněla ve vztahu k protikandidátovi K. Schwarzenbergovi, tak také jejich kumulací a celkovým vyzněním pro voliče.

[35.] K tomu je třeba nejprve uvést, že zákon o volbě prezidenta republiky v § 35 odst. 1 definuje volební kampaň jako jakoukoli propagaci kandidáta na funkci prezidenta republiky a volební agitace v jeho prospěch, zejména veřejné oznámení určené na jeho podporu nebo sloužící v jeho prospěch, včetně jakékoli doprovodné akce, za které se poskytne nebo obvykle poskytuje úplata, pokud k takové propagaci nebo volební agitaci došlo nejdříve v den vyhlášení volby prezidenta ve Sbírce zákonů, anebo i před tímto dnem, jestliže taková propagace nebo agitace trvá i ke dni vyhlášení volby prezidenta ve Sbírce zákonů. Za volební kampaň se považuje i sdělení v neprospěch jiného kandidáta na funkci prezidenta republiky. Podle odstavce 2 téhož ustanovení volební kampaň „*musí probíhat čestně a poctivě, zejména nesmí být o kandidátech zveřejňovány nepravdivé údaje*“.

[36.] Je notorietou, že smyslem volební kampaně je snaha aktérů politického boje o získání co největší přízně voličů pro své kandidáty a volební programy. Jejimi základními funkcemi jsou proto informovanost, identifikace a mobilizace. Podstata volební kampaně spočívá v tzv. politické komunikaci, a to jak mezi kandidujícími subjekty navzájem, tak především mezi kandidáty (zejména politickými stranami) a voliči (potenciálními i skutečnými; k tomu blíže viz např. E. Bradová, *Od lokálních mítinků k politickému marketingu: Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní*, Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005). V podmínkách demokratického státního režimu a svobodných voleb bývá obvyklé, že kandidáti a jejich stoupenci využívají vedení pozitivní i negativní kampaně. Ostatně citovaná zákonná úprava výslovně zmiňuje vedení kampaně i v neprospěch jiného kandidáta na funkci prezidenta republiky, tedy negativní kampaň.

[37.] Jedním ze zákonných limitů (zejména) pro negativní kampaně je povinnost vést kampaň čestně a poctivě a především zákaz zveřejňovat nepravdivé údaje. Soud citované zákonné ustanovení interpretuje jako výraz zvýšené pozornosti zákonodárce ve vztahu právě k období volební kampaně, která se vyznačuje často velmi emotivní, napjatou a mnohdy i iracionální atmosférou. Ani v období volební kampaně však nepanuje „*právní vakuum*“, vyplňované výhradně volebním zákonem. I v období té nejžhavější fáze volební kampaně si všichni její aktéři musí být neustále vědomi toho, že se mohou dopustit porušení řady právních předpisů nejen z oblasti volebního práva, ale také správního, občanského, mediálního či dokonce trestního práva. Posláním volebního soudu není zastávat pozici jakéhosi monopolního ochránce korektnosti celého volebního procesu. Tento úkol přísluší i jiným orgánům veřejné moci a je věcí jednotlivých kandidátů a koneckonců i voličů, aby se svým aktivním jednáním zasazovali o férovost voleb. Možnosti volebního soudu jsou totiž poměrně limitované: jeho pravomocí je pouze rozhodnout o neplatnosti voleb, což je natolik závažný zásah do projevené vůle voličů, že k němu lze přistoupit pouze ve výjimečných případech.

[38.] Soud v souladu se svou ustálenou judikaturou k tomu, aby mohl vyhovět návrhu na neplatnost volby prezidenta republiky, používá postup spočívající ve třech krocích. Zjišťuje, zda došlo k (1) nezákonnosti; dále hodnotí (2) vztah mezi touto nezákonností a zvolením kandidáta, jehož zvolení je napadeno, a konečně posuzuje (3) zásadní intenzitu

této nezákonnosti, která musí v konkrétním případě dosahovat takového stupně, že je možno se důvodně domnívat, že pokud by k takovému jednání nedošlo, nebyl by kandidát zřejmě vůbec zvolen (srov. k tomu přiměřeně usnesení NSS ze dne 2. 7. 2004, čj. Vol 6/2004 - 12, č. 354/2004 Sb. NSS). Do rozhodnutí voličů jako suveréna může soudní moc vstoupit jen ve výjimečných případech, kdy vady volebního procesu způsobily nebo mohly zřejmě způsobit, že by voliči rozhodli jinak a byl by zvolen jiný kandidát [nález sp. zn. Pl. ÚS 73/04 ze dne 26. 1. 2005 (N 17/36 SbNU 185; 140/2005 Sb.), kauza senátora Nádvorníka]. V tomto kontextu je však vhodné spolu s L. F. připomenout, že „*většina nespravedlností tohoto světa není páchána pěstmi, ale lokty*“ (*Morálka práva*, Praha, 1998, str. 147), což přeneseně na volební soudnictví znamená, že k prohlášení voleb za neplatné nemusí docházet jen v případě jedné intenzivní protizákonnosti, nýbrž také u většího množství protizákonností slabších. Tvrzení navrhovatele o možné kumulaci protiprávních jednání M. Zemana a jeho týmu proto může mít určitou relevanci.

[39.] Jak soud konstatuje v usnesení sp. zn. Vol 15/2013, zákon neobsahuje výklad užitých pojmů „*čestně a poctivě*“ a soud toto ustanovení aplikující musí vycházet nejen z toho, jak jsou tyto pojmy chápány v běžném životě, ale současně musí i přihlížet k charakteru volební kampaně. Předmětné pojmy v prostředí voleb nelze ztotožňovat s dobrými mravy, jak jsou chápány občanským zákoníkem, ani je nelze posuzovat z hlediska soukromého práva a obecné morálky. Nedostatek etiky ve volební kampani ještě nemusí bez dalšího činit takové jednání protizákonným (srov. usnesení ze dne 29. 6. 2006, čj. Vol 45/2006 - 17, č. 963/2006 Sb. NSS). Pokud tedy navrhovatel např. označil odpověď M. Zemana V. Č. v televizním studiu za „*buranskou*“ (bod 12), volebnímu soudu nepřísluší v tomto typu řízení hodnotit adekvátnost této odpovědi. Pokud by tak totiž učinil, vybočil by ze svého primárního poslání.

[40.] V nyní projednávané věci se soud ztotožňuje s názorem navrhovatele, že řada tvrzení M. Zemana se mnoha lidem mohla jevit jako nekorektní, demagogická a některá dokonce lživá. Jak plyne z dalšího textu, M. Zeman a jeho tým využívali různé způsoby, jak si na svoji stranu naklonit veřejné mínění a naopak co nejvíce poškodit svého protikandidáta. Jak připomíná A. Schopenhauer, „*často se stává, že kdo odchází z hádky jako vítěz, vděčí za to často ani ne tak správnosti svého úsudku při předložení svého výroku, jako chytrosti a obratnosti, se kterými je obhajoval*“ (*Eristická dialektika*, Praha, 1991, str. 10). Soud nepovažuje za smysluplné pokoušet se analyzovat, zda tyto nezřídka velmi problematické způsoby byly používány spontánně anebo byly pečlivě připravovány předem. V konečném důsledku ani netvrdí, že nesměly být používány vůbec – samozřejmě s výhradou, že se nejedná přímo o lži. Pokud by totiž tyto ambice měl, stavěl by se do pozice konečného arbitra slušnosti a etiky, což mu však nepřísluší. Jak vyložil Ústavní soud ve shora citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 73/04, požadavek čestného a poctivého vedení volební kampaně nelze vykládat z hlediska soukromého práva a obecné morálky, neboť jde o volební kampaň, která není ničím jiným než bojem o hlasy voličů a v jejím rámci jsou proto voličům předkládány často velmi emocionální a vyostřenou formou argumenty, které mají ovlivnit jejich rozhodování. Zdejší soud k tomu dříve rovněž uvedl, že i vyjadřování čistě subjektivních politických názorů, byť se týkají osoby konkurenta v politickém boji, nelze považovat za porušení poctivosti a čestnosti volební kampaně (usnesení sp. zn. Vol 9/2008). Osoby veřejně činné, tedy zejména politici, musí ostatně

akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané (viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 367/03).

[41.] V nyní projednávané věci je pro soud velmi podstatná následující okolnost. Na každý (s dále uvedenými výjimkami) by i neférový argument měl oponent v rámci kampaně šanci odpovědět. Argumentace užitá všemi aktéry prvních přímých voleb prezidenta republiky, a to včetně Miloše Zemana a jeho volebního týmu, v posledku podléhala kritickému posouzení ze strany voličů. Ti vnímají nejen obsah volebních prohlášení, ale i úroveň prostředků ve volebním boji užitých a rovněž případné účelové změny názorů jednotlivých kandidátů na jednotlivá témata. Jinak řečeno, v případech, kdy je namítána nekorektnost vedení volební kampaně některým z kandidátů, musí soud hodnotit nejen jednotlivé skutky (např. dehonestující tvrzení o protikandidátovi, šíření nepravdivých informací, osobní urážky apod.) z hlediska jejich závažnosti a intenzity (viz výše zmíněný přírůbek „úderů pěstmi nebo jen lokty“), nýbrž také jejich *načasování*. Lze si tak - v obecné rovině - představit případy, kdy i protiprávní útoky menší intenzity mohou nabýt na významu při hodnocení korektnosti kampaně jako celku, pokud jsou učiněny v době, která protikandidátovi fakticky znemožňuje na ně jakkoliv efektivně zareagovat. Naopak zase může dojít k situaci, že i zjevně závažný „*faul*“, k němuž však dojde dlouho před hlasováním voličů, volební výsledek výrazněji neovlivní, neboť dotčený kandidát na něj může přiměřeným způsobem odpovědět a v konečném důsledku z toho třeba nakonec i politicky profitovat (podobně viz usnesení NSS sp. zn. Vol 5/2006). Jak totiž plyne z politologické literatury, „*výjimečně agresivní styl negativní volební kampaně může mít kontraproduktivní efekt, tj. může se obrátit proti jeho iniciátorovi a v důsledku snížit počet získaných hlasů ve volbách*“ (L. Cabada, M. Kubát a kol., *Úvod do studia politické vědy*, Eurolex Bohemia, 2002, str. 320).

[42.] Pokud proto navrhovatel namítá, že volební kampaň M. Zemana a jeho týmu se snažila prezentovat K. Schwarzenberga jako „*cizáka a osobu stojící mimo český národ*“, soud konstatuje, že tento způsob kampaně se sice může někomu jevit jako nevkusný či nekorektní, nicméně nelze jej bez dalšího současně označit i za protiprávní. Každá negativní kampaň je totiž zcela přirozeně zaměřena na zdůraznění slabých míst oponenta, byť se jedná o slabá místa třeba i jen zdánlivě. V tomto kontextu viděno většina tvrzení navrhovatele spadá právě do této oblasti. Z hlediska právního posouzení celé věci není rozhodující, že M. Zeman hrubě zkresloval a dezinterpretoval některé výroky K. Schwarzenberga. Je pravdou, že Zeman jej velmi nekorektně přirovnal k „*Sudetákovi*“; ostatně text letáku „*Kdo nevolí Zemana, není Čech*“ označil za hloupý podle tvrzení navrhovatele dokonce i samotný M. Zeman. Z hlediska právního je nicméně podstatné, že na tyto výroky mohl K. Schwarzenberg a jeho stoupenci reagovat, což také činili. To platí i ve vztahu k námitce (bod 9) proti vyjádření Jana Fischera, kterým odmítl podpořit K. Schwarzenberga s poukazem na srovnání E. Beneše s válečnými zločinci souzenými v Haagu, neboť takový výrok „*vážně podkopává mezinárodní postavení ČR a poškozuje její dobré jméno*“.

[43.] Jiná je ovšem situace u dalších pochybení, která navrhovatel ve vztahu k volební kampani vytýká. Jmenovitě jde o celostránkový inzerát v deníku Blesk, který vyšel v první den druhého kola voleb prezidenta republiky (srov. Blesk, 25. 1. 2013, s. 9). Tento inzerát obsahuje přinejmenším jedno nepravdivé tvrzení, a to o poděkování kandidáta Karla

Schwarzenberga B. P. za jeho podporu (k nepravdivosti tohoto tvrzení srov. vysvětlení Miloše Zemana v prezidentské debatě na ČT 1 dne 24. 1. 2013 a následné dementi Britských listů z téhož dne, viz <http://www.blisty.cz/art/67152.html>). Tím byl porušen zákaz uvádět o kandidátech nepravdivé údaje podle citovaného § 35 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky. Současně byla porušena též povinnost dle § 35 odst. 3 téhož zákona, podle něhož „[p]ropagace nebo volební agitace šířené prostřednictvím komunikačních médií musí obsahovat informaci o jejich zadavateli a zpracovateli; to platí obdobně i pro sdělení v neprospěch kteréhokoli kandidáta na funkci prezidenta republiky“. Stejně tak byla lživá informace, šířená tentokrát týmem Miloše Zemana, podle níž jsou na zámku manželky kandidáta na funkci prezidenta republiky Karla Schwarzenberga nacistické symboly (<http://www.novinky.cz/domaci/291011-zeman-se-omluvil-schwarzenbergovi-za-reci-o-hakovych-krizich.html>).

[44.] V obou případech právě uvedených došlo k porušení zákona, konkrétně v prvním případě § 35 odst. 2 a 3 zákona o volbě prezidenta republiky, v druhém případě § 35 odst. 2 téhož zákona. Obě skutečnosti bezesporu měly racionální vztah ke zvolení kandidáta, jehož zvolení je napadeno. Soud nicméně dospěl k závěru, že ve věci není dána třetí podmínka pro závěr o neplatnosti volby prezidenta republiky, totiž existence zásadní intenzity nezákonnosti. Lze jen připomenout, že protizákonnost musí dosahovat takového stupně, kdy je možno se důvodně domnívat, že pokud by k ní vůbec nedošlo, nebyl by kandidát zřejmě vůbec zvolen. Intenzita porušení volebního práva ve vztahu k inzerátu v deníku Blesk je bezesporu mimořádně velká. Deník Blesk je nejčtenějším českým deníkem, jeho náklad se pohybuje kolem 300 000 kusů, každodenně zasahuje výrazně více než jeden milión čtenářů (<http://www.mediaguru.cz/2012/08/prodane-naklady-deniku/>). Inzerát vyšel v první den voleb, kandidát Schwarzenberg, v jehož neprospěch inzerát směřoval, tak neměl reálnou šanci na lži tam uvedené reagovat. Zadavatelem inzerátu byl bývalý důstojník komunistické Státní bezpečnosti, což byla klíčová represivní složka zločinného komunistického režimu (srov. zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu). Spojení zadavatele inzerátu s týmem zvoleného kandidáta Miloše Zemana však nebylo v tomto řízení prokázáno. Současně výsledek voleb ve prospěch kandidáta Miloše Zemana je tak výrazný, bezmála 500 000 hlasů (srov. oficiální výsledek voleb vyhlášený pod č. 25/2013 Sb.), že se lze domnívat, že přes vysokou intenzitu protizákonnosti nebyl inzerát s to změnit volební výsledky. Soud se shoduje s názorem Ústavního soudu, podle něhož za porušení pravidel volebního procesu by měl být v první řadě sankcionován ten, kdo je způsobil. Hrozba zrušení výsledku voleb jako jedině možný důsledek je v takovém případě v rozporu s ústavním principem přiměřenosti zásahu veřejné moci (takto citovaný nálezn sp. zn. Pl. ÚS 73/04).

[45.] Co se týče lži volebního týmu M. Zemana a jeho samotného ohledně nacistických insignií v údajném sídle manželky kandidáta K. Schwarzenberga, dopady tohoto porušení zákona nebyly podle názoru soudu z hlediska načasování rozhodující pro konečný výsledek voleb, protože kandidát K. Schwarzenberg a jeho tým měli šanci tyto lži přesvědčivě vyvrátit, což nakonec vedlo k tomu, že i sám kandidát M. Zeman posléze pochybení uznal a svému protikandidátovi se omluvil.

[46.] Navrhovatel dále brojí proti tomu (bod 7), že obsahem publikovaného inzerátu v závěru kampaně byly pod nápisem „Volte Zemana“ fotografie dvou neúspěšných

prezidentských kandidátů Jana Fischera a Vladimíra Franze, pod nimiž bylo drobným písmem uvedeno „*Děkuji za váš hlas*“. Přestože se oba jmenovaní kandidáti měli vyjádřit pouze v tom smyslu, že sami dají M. Zemanovi svůj hlas a nedali žádné doporučení svým voličům, nespátňuje v tomto inzerátu soud nic protizákonného. Pokud se totiž oba kandidáti veřejně vyjádřili, že budou volit M. Zemana, museli zcela přirozeně počítat s tím, že toto jejich vyjádření může být v rámci volební kampaně využito. Odlišování toho, zda pouze prezentují svoji osobní volbu anebo dávají doporučení svým voličům, jak mají hlasovat, je značně naivní. Je totiž na každém voliči, pro kterého z kandidátů se svobodně rozhodne (případně, zda vůbec k volbám půjde). Proto informace, pro koho se rozhodl jeho oblíbenec z prvního kola voleb, nelze přeceňovat. Pokud se skutečně V. Franz proti zveřejnění svojí fotografie v tomto kontextu ohradil, je jeho věcí, zda se nebude domáhat ochrany osobnosti prostřednictvím příslušných procesních prostředků. V žádném případě však publikace takovýchto inzerátů za situace, kdy neobsahovaly nepravdivé tvrzení, nemůže jakkoliv zpochybňovat platnost voleb jako celku.

[47.] Podobně námitky proti angažmá rodiny současného prezidenta Václava Klause a jeho samotného (bod 8) ve prospěch Miloše Zemana nejsou důvodné. Jak soud konstatoval již v usnesení sp. zn. Vol 8/2013, zákon nezakazuje, aby stávající prezident republiky vyjádřil svůj názor, ať již jakoukoliv formou, ke kandidátům ucházejícím se o tuto ústavní funkci. Vyjádření osob, byť veřejně známých a v politickém životě státu významných, v němž se přiznávají k náklonnosti k určitému kandidátovi, eventuálně se naopak vyjádří negativně o jiném kandidátovi, není zakázanou volební agitací, s níž by zákon spojoval nějakou sankci. Ani osobám politicky tak významným, jako je současný či bývalý prezident republiky nesmí být upírána svoboda projevu, která je zaručena čl. 17 Listiny základních práv a svobod (srov. obdobně usnesení NSS ze dne 30. 6. 2006, čj. Vol 30/2006 – 24), a nemůže být upírána také příslušníkům jeho rodiny, byť v případě V. K. ml. se jednalo o výroky přinejmenším z historického hlediska značně nepřesné, jak správně uvádí navrhovatel. V tomto bodu se však v konečném důsledku jedná především o otázku vkusu a politické kultury spíše než o otázku právní.

[48.] Tvrzení navrhovatele, že celkové náklady na volby nebude schopen M. Zeman zveřejnit do svého nástupu do funkce a je reálné, že přesáhly zákonem povolenou hranici, považuje soud za spekulativní a nemohl se jím proto nijak zabývat. Proto jen konstatuje, že případné porušení pravidel financování volební kampaně je samostatně přezkoumatelné podle § 90a s. ř. s.

[49.] Podobně spekulativní a soudem nepřezkoumatelné je tvrzení obsažené v bodu 11, kterým navrhovatel velmi nejasně naznačuje, že asi existuje nějaký důvod „*odstříbnutí*“ M. Zemana od M. Š., jakkoliv tomuto nebylo nic prokázáno soudem a toliko cituje (bez dalšího vysvětlení či argumentace) úryvek z textu V. J.

[50.] Lze tak uzavřít, že volební stížnost není důvodná. Jakkoliv se totiž soud ztotožňuje s řadou uplatněných námitek co do jejich skutkového vymezení, ne ve všech lze hovořit o protizákonnosti. Zjištěná protizákonnost pak podle přesvědčení soudu nedosahuje takové intenzity, aby byla způsobila zpochybnit výsledky voleb jako celku s ohledem na rozdíl téměř 500 tis. hlasů, o které obdržel vítězný kandidát více.

[51.] Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší správní soud předmětný návrh zamítl.

[52.] O nákladech řízení soud rozhodl podle § 93 odst. 4 s. ř. s., podle něhož ve věcech volebních žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. února 2013

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu